Human Geography
Department of Economy and Society

CHOROS
2015:2

Degraded and restituted towns in Poland

Origins, development, problems

Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce

Geneza, rozwój, problemy

Editors / Pod redakcją

Robert Krzysztofik Mirek Dymitrow

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
SCHOOL OF BUSINESS, ECONOMICS AND LAW

Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems
Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy

Editors / Pod redakcją
Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow

Reviewer / Recenzent
Prof. dr hab. Barbara Lubicz-Miszewska

Translations / Tłumaczenia
Mirek Dymitrow

Cover design / Projekt graficzny okładki
Robert Krzysztofik

Recommended citation format / Zalecane cytowanie
Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.) (2015). Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg.

Funding / Finansowanie
The Geographical Association in Gothenburg (est. 1908)
Geografiska Föreningen i Göteborg (etab. 1908)

© Copyright 2015 by University of Gothenburg

ISBN 91–86472–76–3
ISSN 0347–8521

University of Gothenburg
School of Business, Economics and Law
Department of Economy and Society – Human Geography
Viktoriagatan 13, 405 30 Gothenburg, Sweden

Print and binding / Druk i oprawa
SOWA Publishing Ltd.
ul. Hrubieszowska 6a, 01–209 Warsaw, Poland

Degraded and restituted towns in Poland
Origins, development, problems

Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce
Geneza, rozwój, problemy

Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.) (2015). Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg.

Abstract

One of the less known problems in settlement geography is the issue of so-called degraded and restituted towns. This lack of reconnaissance, however, is perhaps less the result of the towns' scarcity than their specificity of being 'awarded' or 'deprived of' an urban label by means of strictly socio-political actions. Degraded and restituted towns, hence, are spatial units made 'rural' or 'urban' instantaneously, irrespective of their de facto state along what is widely considered a gradual path of (de)urbanization. Instead, they become compartmentalized into two constructed spatial categories that have survived the onslaught of material transformations and philosophical repositioning.

While 'rural' and 'urban' are conceptual binaries that certainly need to be treated with caution, their cultural salience may cause tangible consequences within national administrative systems that abide by a formalized rural-urban distinction. This issue becomes particularly important for settlements that clearly transcend any imagined rural-urban divide, i.e. those, whose material and immaterial characteristics seem counterfactual to their assigned category. It is also crucial in formal practices designed to avert such counterfactualities, but whose randomness of approach more creates confusion than helps straighten out a historical concoction. Both processes, nonetheless, lend 'urbanity' and 'rurality' a resonance of objectivity that justifies their use as guides for a host of developmental endeavors, despite subverting a much more intricate reality. Degraded and restituted towns are direct derivatives of this.

Drawing on the above-mentioned irreconcilabilities, the aim of this book is to present and scrutinize degraded and restituted towns through the example of Poland, where these towns occupy a special niche. For one, Poland, due to its chequered and variegated history, is home to a conspicuously large number of degraded (828) and restituted (240) towns; for another, Poland's relentlessness of formalizing 'urbanity' as a category of statistical, political and cultural guidance has a direct bearing on the lives of the towns' residents.

Realizing the intricacy of degraded and restituted towns in the face of commonplace rural-urban ideations, the editors and the 17 contributing Authors of this book have made an effort to capture the towns' complexity with special foci on their shrouded origins, developmental specificities and incurred problems. Owing to the involvement of researchers from different scientific disciplines and subdisciplines, the undertaken project has helped elucidate the problem from multiple perspectives: spatial, social, demographic, economic, environmental, historical, architectural, cultural, legal and philosophical. Allocated into 17 chapters, not only have the presented interpretations allowed for a first interdisciplinary synthesis on the topic, but they also helped outline some prospective directions for future research. Moreover, collecting materials of such diversity into an amalgamated whole has helped identify specific discourses that enwrap the concept of "urbanity" when seen through its oscillations within formal contexts, and to which degraded and restituted towns serve as expendable game pieces.

By combining knowledge arrived at through epistemologically different approaches, the incremental contribution of this book as a whole could be summarized in two attainments:

a) extending theoretical frameworks used to study degraded and restituted towns in terms of definition, conceptualization and assessment of predispositions for future development on account of their spatial, legal, socio-economic and historical characteristics;
b) initiating an anticipated discussion on a number of important and current topics related to the practices of degradation and restitution that have not received adequate attention, e.g., the urbanity-vs.-rurality paradox, the changeability of human settlement forms vs. the consequences of rigid spatial categorizations; the role of various actors in shaping the socio-economic reality under the guise of an ossified binary; or identifying spatio-conceptual conflicts as future challenges for local, regional and national policy.

Keywords: degraded towns, restituted towns, urbanity, rurality, formalization, Poland.

Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.) (2015). Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg.

Abstrakt

Jednym z oryginalnych problemów badawczych osadnictwa jest zagadnienie miast zdegradowanych i restytuowanych. Oryginalność nie wynika jednak w tym przypadku z jego unikatowości, lecz z interpretacji rzeczywistości według kryterium formalnoprawnego. Miasta zdegradowane i restytuowane to bowiem te ośrodki, które w określonym czasie straciły lub odzyskały swój miejski status. Innymi słowy przestały być lub ponownie zaczęły być zaliczane do tej grupy miejscowości, dla której wg nomenklatury prawno-administracyjnej przyjęto termin – „miasto".

Przyjęcie tylko takiego kryterium w naturalny sposób powoduje rozdźwięk tam, gdzie decyzje o degradacji lub restytucji statusu miejskiego były lub są ustanawiane na wyrost względem kryteriów ekonomicznego, demograficznego czy przestrzennego. Z innego punktu widzenia złożoność koncepcji „miasto" i „wieś" została tu dodatkowo skomplikowana nierzadką arbitralnością decyzji urzędniczych, co miało nie tylko znaczenie formalne, ale w sposób oczywisty wpływało i wpływać może na realne możliwości rozwoju miast zdegradowanych i restytuowanych.

Celem prezentowanej książki jest przybliżenie zagadnienia miast zdegradowanych i restytuowanych na obszarze Polski, gdzie problem ten ma wymiar szczególny. Po pierwsze, miast takich jest relatywnie dużo (odpowiednio 828 i 240). Po drugie, Polska jest jednym z nielicznych krajów europejskich, gdzie kryterium formalnoprawne ma tak wielkie znaczenie. Autorzy książki starali się naświetlić ten problem, nawiązując do takich ogólnych kwestii jak geneza miast zdegradowanych i restytuowanych, specyfika ich rozwoju i przemian oraz problemy przed jakimi stoją. Wymienione kwestie dzięki zaangażowaniu badaczy reprezentujących różne subdyscypliny naukowe zaprezentowano wielowątkowo. W 17 częściach książki omówiono tytułowe zagadnienia zarówno od strony przestrzennej, jak i społecznej, demograficznej, ekonomicznej, przyrodniczej, historycznej, architektonicznej, kulturowej, prawnej czy semantycznej. Taki sposób interpretacji pozwolił nie tylko na dokonanie częściowej syntezy tego zagadnienia. Stanowił również ważny atrybut w określeniu wyzwań przed jakimi stoją badacze zajmujący się tą tematyką. Ważnym zadaniem książki była również analiza dyskursu okalającego pojęcia „miasto" i „miejskość" w kontekście ich formalnoprawnych uwarunkowań.

Autorzy rozdziałów zaprezentowali nie tylko określony fragment wiedzy i wyjaśnień dotyczących miast zdegradowanych i restytuowanych, ale także poprzez mniej lub bardziej wyeksponowane poglądy, wnieśli pewien wkład w:

a) rozwinięcie teoretycznych ram pojęcia miasta zdegradowanego i restytuowanego w zakresie ich definiowania, możliwości rozwojowych, czy w końcu różnych typologii i podziałów uwypuklających ich różnorodność pod względem przestrzennym, formalnoprawnym, społeczno-ekonomicznym czy historycznym;
b) podjęcie oczekiwanej dyskusji na wiele ważnych i aktualnych tematów, takich jak: „miejskość a wiejskość", zmienność osadnictwa i jej konsekwencje, rola różnych grup interesariuszy w kształtowaniu rzeczywistości społeczno-ekonomicznej i przestrzennej czy konflikt przestrzenny jako wyzwanie dla polityki miejskiej i regionalnej.

Słowa kluczowe: miasta zdegradowane, miasta restytuowane, miejskość, wiejskość, formalnoprawność, Polska.

Contents / Spis treści

Preface xi
Słowo wstępne xiii

Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow
Research on degraded and restituted towns: Overview and state-of-the-art 1
Miasta zdegradowane i restytuowane. Istota problemu i zakres badań 5

Ewa Dawidejt-Drobek, Wiesław Drobek
Cultural aspects of urban restitution in Poland 37
Kulturowe aspekty restytucji praw miejskich w Polsce 39

Mirek Dymitrow
The concept of urbanity in light of the municipal reform in interwar Poland 61
Pojęcie miejskości w świetle reformy gminnej w Polsce międzywojennej 65

Barbara Konecka-Szydłowska
Restituted towns and their socio-economic conditions for development 117
Społeczno-gospodarcze uwarunkowania rozwoju miast restytuowanych 119

Robert Krzysztofik
Like Phoenix from the ashes, like David and Goliath... Niwka – a story of decline, rebirth and political confrontations 139
Jak Feniks z popiołów, jak Dawid z Goliatem... Regres, odradzanie się i konfrontacje prawno-administracyjne Niwki 143

Iwona Kantor-Pietraga, Robert Krzysztofik, Tomasz Spórna
Degraded feudal urban agglomerations in Poland 159
Zdegradowane feudalne aglomeracje miejskie w Polsce 163

Robert Szmytkie, Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow, Iwona Kantor-Pietraga, Jolanta Pełka-Gościniak, Tomasz Spórna, René Brauer
Degraded towns and urban abandonment 185
Miasta zdegradowane a procesy opustoszania 189

Elżbieta Przesmycka
Degraded and restituted towns of the Lublin region and their spatio-architectural transformations 209
Przeobrażenia przestrzenne i architektoniczne zdegradowanych i restytuowanych miast Lubelszczyzny 211

Dariusz Sokołowski
Functional differentiation of degraded and restituted towns to the background of other similarly sized towns and villages in Eastern Poland 249
Zróżnicowanie funkcjonalne miast zdegradowanych i restytuowanych na tle miast i wsi podobnej wielkości w Polsce Wschodniej 251

Weronika Dragan, Marta Chmielewska
Restituted towns in the face of 21st-century demographic changes 271
Miasta restytuowane w obliczu przemian demograficznych w XXI wieku 273

Robert Szmytkie
Degraded towns in Poland as potentially new towns 295
Miasta zdegradowane w Polsce jako potencjalne nowe miasta 299

Hanka Zaniewska, Maria Thiel, Norbert Dąbkowski
Creating a new identity for small restituted towns – some problems 319
Problemy kształtowania nowej tożsamości restytuowanych małych miast 321

Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow, Iwona Kantor-Pietraga, Tomasz Spórna
The concept of urban hibernation: Scientific note 347
Koncepcja hibernacji miast. Notatka naukowa 351

Mirek Dymitrow
Deconstructing the discourse of degradation 355
Dyskurs degradacji miast w Polsce: próba dekonstrukcji 361

Tomasz Spórna, Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow
Degraded and restituted towns in numbers 367
Miasta zdegradowane i restytuowane w liczbach 369

Tomasz Spórna, Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow
Degraded and restituted towns on maps 423
Miasta zdegradowane i restytuowane na mapach 425

Mirek Dymitrow, Robert Krzysztofik
Degradation and restitution: Understanding the concept of urbanity through its oscillations within formal contexts 443
Degradacja i restytucja jako pryzmaty pojęcia miejskości w kontekście jego formalnoprawnej zmienności 453

Contributors 462
Autorzy 464

The concept of urban hibernation: Scientific note

Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow,
Iwona Kantor-Pietraga, Tomasz Spórna

The following scientific note aims to briefly introduce the concept of urban hibernation, published recently (September 2015) in an article with the same name in European Planning Studies (Routledge)[120]. By outlining some general characteristics, the purpose of this note is merely to put the reader's attention to this concept, whom we remit to the original article for a comprehensive walk-through. The reason for including this note in this book is its strong association with the concepts of degradation and restitution, to which the concept of urban hibernation serves as a novel theoretical explanatory lens.

The concept of hibernation emerged as an attempt to explicate the characteristic arrangement of a number of transformative phases typical of small towns. The term hibernation itself, adopted from the field of physiology, came to serve as a scientific metaphor to stress the fact that a small town may for a period of time enter a state of multifaceted decline, only to re-emerge at a later stage when revived by a set of functionally different stimulants, and, consequently, embark on a new course of dynamic development. Redevelopment, however, is preceded by a town's lingering in a formalized reality, which often conforms to both conceptual and material conditions widely understood as 'rural'.

The incremental contribution of the concept of hibernation consists of the following components:

[120] Krzysztofik R., Dymitrow M., Kantor-Pietraga I., Spórna T., 2016, The Concept of Urban Hibernation, European Planning Studies, Vol. 24, Issue 2, pp. 316–343. DOI: 10.1080/09654313.2015.1078296.

Krzysztofik, R., Dymitrow, M., Kantor-Pietraga, I., & Spórna, T. (2015). The concept of urban hibernation: Scientific note / Koncepcja hibernacji miast. Notatka naukowa, [In] Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.), Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg, pp. 347–349 / 351–353.

– conjoining at least three phenomena hitherto approached as separate research problems: small-town decline, urban degradation and small-town development;
– applying a transdisciplinary theoretical approach, by borrowing frameworks from: settlement geography, classic economic geography and new economic geography, as well as select elements of modern, postmodern and physicalistic syntheses;
– affixing a number of important research issues within still poorly examined contexts of interdependence and relatedness, e.g., the extremely deterministic factor within the process of restitution of degraded towns; issues of bifurcation and entropy as stimulants for the development paths of small towns; the state of 'rurality' as a means of surviving crises of decreased urban functions; as well as the impact of urbogenic forces and their temporal fluctuations.

The concept of urban hibernation revolves around five characteristic stages (marked A–E in Fig. 1): the stage of stabilized development prior to hibernation [A], entering the state of hibernation [B], the actual state of hibernation [C], exiting the state of hibernation [D], and the stage of stabilized redevelopment after dehibernation [E]. The model in Fig. 1 also shows four characteristic milestones (I, II, III, IV) determining changes within previous trends and developmental trajectories. Moreover, the model emphasizes a hibernating town's transgression of fluid symbolic realms that make up the concept or rural-urban continuum (marked as dashed bands), as well as the rigid conceptual realms employed by administrative systems using the rural-urban dichotomy as a standard of governance (marked by straight lines).

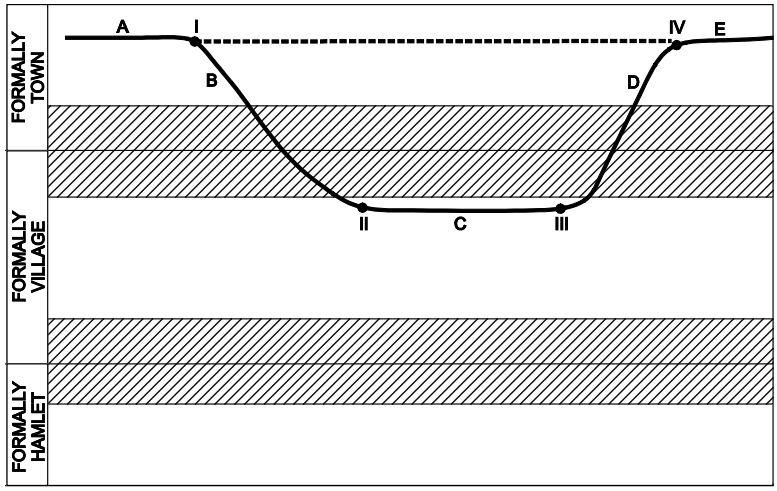

Fig. 1. The trajectory of urban hibernation
Source: the Authors.

The concept of urban hibernation includes certain typologies. Two main types have been identified: endogenous hibernation and hibernation in regard to formalization.

Endogenous hibernation emphasizes the functional and economic aspects. While a hibernated town may perform non-agricultural functions, these are endogenous, i.e. limited to meet the needs of its inhabitants. Its exogenous development, on the other hand, is conditioned by agricultural functions. In effect, the situation of an endogenously hibernated town is similar to that of a middle-sized village.

More complicated is the relation between hibernation and formalization in terms of political and administrative sanctioning. Although this aspect is particularly viable in countries where the rural-urban distinction is not merely statistical (as in Poland), the universality of the rural-urban discourse may make problems inherent of hibernation emerge regardless of whether the national rural-urban distinction is political, statistical, or both. Here, three subtypes can be distinguished:

- *formalized hibernation* – when the material state of hibernation is reflected in the settlement's legal and administrative status, e.g. Boleszkowice, Lędyczek, Miasteczko Krajeńskie;
- *non-formalized hibernation* – when the material state of hibernation is not reflected in the settlement's legal and administrative status, e.g. Wyśmierzyce, Suraż, Brok;
- *pseudo-hibernation* – when a previously hibernated settlement has exited the material state of hibernation, but this transition has not (yet) been reflected in the settlement's legal and administrative status; e.g. Kazimierz Biskupi, Nadarzyn, Opatówek.

The concept of urban hibernation is a first attempt to approach the dearth of explanation of the phenomena of deurbanization and reurbanization when seen as a defined developmental continuity. It is different from previous achievements targeting small towns, which, contrarily to a hibernation approach, apply a unidirectional manner (focus either on their collapse or redevelopment). It also offers a more context-sensitive explication to eclectic development models inherent to larger cities. Lastly, given the hitherto overly descriptive and confirmative character of studies on degraded and restituted towns, the concept of hibernation is a first attempt to capture degradation and restitution through the use of a coherent theoretical framework.

Koncepcja hibernacji miast. Notatka naukowa

Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow,
Iwona Kantor-Pietraga, Tomasz Spórna

Prezentowana notatka naukowa ma na celu przedstawić pokrótce koncepcję hibernacji miast, która została opublikowana we wrzesieniu 2015 r., w artykule pod tym samym tytułem w czasopiśmie *European Planning Studies* (Routledge).[121] Wskazując jedynie na pewne ogólne założenia tej koncepcji, chcielibyśmy jednocześnie zaproponować lekturę całego artykułu, który omawia zagadnienie hibernacji małych miast w sposób rozszerzony. W kontekście problematyki poruszanej w niniejszej książce, koncepcja hibernacji miast może stanowić pomocne narzędzie w wyjaśnianiu zarówno zagadnienia miast zdegradowanych, jak i miast restytuowanych.

Koncepcja hibernacji małych miast powstała jako próba wyjaśnienia charakterystycznego układu etapów transformacji małych miast obejmującej kilka wyraźnych faz rozwojowych: fazę rozwoju, fazę hibernacji, fazę dehibernacji i fazę ponownego rozwoju. Zastosowana w tytule metafora naukowa ma na celu podkreślenie faktu, iż małe miasto w sytuacji kiedy doświadczy upadku, czy z innej strony bardziej ogólnego wielokryterialnego kryzysu jest zdolne w określonych sytuacjach ponownie wkroczyć na etap rozwoju i społeczno-ekonomicznej stabilizacji. Ponowny rozwój małego miasta poprzedzony jest jednak jego bytem w ramach formalnych i najczęściej realnych struktur wiejskich lub z innej strony cech określanych wspólnym mianownikiem wiejskości.

Novum jakie wprowadza zaproponowana koncepcja do literatury przedmiotu, w tym zakresie to:

– powiązanie ze sobą co najmniej trzech zjawisk i zagadnień dotąd opisywanych jako osobne problemy badawcze, a mianowicie: upadku (regresu, kur-

[121] Krzysztofik R., Dymitrow M., Kantor-Pietraga I., Spórna T., 2016, The Concept of Urban Hibernation, European Planning Studies, Vol. 24, Issue 2, s. 316–343. DOI: 10.1080/09654313.2015.1078296.

Krzysztofik, R., Dymitrow, M., Kantor-Pietraga, I., & Spórna, T. (2015). The concept of urban hibernation: Scientific note / Koncepcja hibernacji miast. Notatka naukowa, [In] Krzysztofik, R., & Dymitrow, M. (Eds.), Degraded and restituted towns in Poland: Origins, development, problems / Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy. Gothenburg: University of Gothenburg, pp. 347–349 / 351–353.

czenia się) małych miast, funkcjonowania miast zdegradowanych i miast o tradycjach miejskich oraz zagadnienia dosłownie rozumianego rozwoju małych miast i urbanizacji wsi (o tradycjach miejskich);
– wyjaśnienie analizowanego zagadnienia w nawiązaniu kilku subdyscyplin badawczych jednocześnie, a mianowicie: geografii osadnictwa, geografii ekonomicznej i nowej geografii ekonomicznej oraz kilku płaszczyzn syntetyzujących – modernistycznej, postmodernistycznej i fizykalistycznej;
– umocowanie kilku ważnych zagadnień badawczych w relatywnie słabo jeszcze rozpoznanych kontekstach ich współzależności i relacyjności, m.in. skrajnie deterministyczny przyczynek do restytucji małych miast, kwestie bifurkacji i entropii jako teoretycznie wyjaśniane stymulatory ścieżek rozwojowych małych miast, byt miejscowości określany mianem wiejskiego jako forma przetrwania w sytuacji kryzysu funkcji miejskich, siły miastotwórcze małego miasta i ich fluktuacje.

W koncepcji hibernacji małego miasta wyróżniono następujące etapy: rozwoju ustabilizowanego przed wejściem w stan hibernacji (A), wejścia w stan hibernacji (B), trwania w hibernacji (C), wychodzenia ze stanu hibernacji (D) oraz ustabilizowanego rozwoju po wyjściu ze stanu hibernacji (E). W ujęciu modelowym wszystkie zostały zaprezentowane na ryc. 1. W modelu wskazano także na charakterystyczne *milestones* (I, II, III, IV) determinujące zmiany dotychczasowego trendu (z innej strony trajektorii) szeroko rozumianego rozwoju oraz przemian. Model podkreśla także symboliczne „przekroczenie" przez hibernujące się małe miasto strefy kontinuum miejsko-wiejskiego (obszary zakreskowane w górnej części ryc. 1).

Koncepcja hibernacji małego miasta zakłada także pewne uściślenia typologiczne prezentowanego modelu. W tym kontekście uwagę zwrócono na kwestię hibernacji endogenicznej i hibernacji w nawiązaniu do (prawno-administracyjnej) formalizacji. Drugie ze wskazanych uściśleń obejmuje natomiast takie przypadki jak hibernacja sformalizowana, niesformalizowana i pseudohibernacja.

W hibernacji endogenicznej podkreśla się aspekt funkcjonalny i ekonomiczny omawianego pojęcia. W tym przypadku miejscowość „zahibernowana" posiada funkcje nierolnicze, ale tylko na poziomie endogenicznym – ukierunkowane na zaspokojone potrzeb jej miejscowości. O rozwoju egzogenicznym decydują natomiast funkcje rolnicze. Jest to więc sytuacja podobna do tej, jaka ma miejsce w niedużej wsi.

Bardziej skomplikowane jest zagadnienie relacyjności hibernacji względem kwestii prawno-administracyjnej formalizacji statusu analizowanych miejscowości. Aspekt ten ma szczególne znaczenie w tych krajach, gdzie podstawą uznania miejscowości za miasto jest kryterium prawno-administracyjne. Dotyczy to oczywiście także Polski. Relacje hibernacji względem formalizacji statusu można zatem ująć w następujących wariantach:

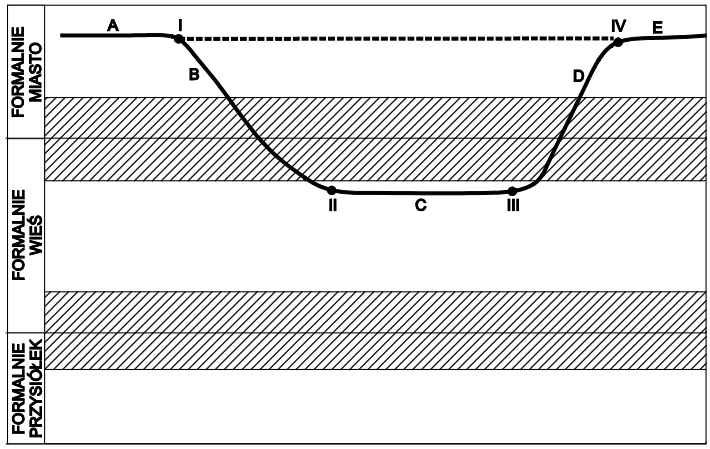

Ryc. 1. Trajektoria zjawiska hibernacji małego miasta
Źródło: opracowanie własne.

- *hibernacji sformalizowanej*, gdzie stan faktyczny rozwoju struktur społeczno-ekonomicznych i przestrzennych jest zgodny ze statusem prawnym rozważanej miejscowości;
- *hibernacji niesformalizowanej*, nawiązujacej do miast, których status formalny jest niezgodny z ich stanem faktycznym. Miasta takie utrzymują status miejski (czasami nadany „na wyrost"), natomiast poza funkcjami administracyjnymi i handlowo-usługowymi (zorientowanymi na mieszkańców własnych i najbliższych wsi) nie posiadają żadnych innych. Dość znacząco natomiast uwypuklona jest w nich funkcja obsługi wsi. Pod tym względem podobne są do miejscowości określanych w literaturze naukowej jako miasteczka rolnicze;
- *pseudohibernacji*, gdzie miasto pomimo faktu, iż przeszło w faktyczny etap dehibernacji, a często już ustabilizowanego rozwoju nadal nie uzyskało ponownie formalnego statusu miejskiego. Z formalnego czy też urzędowego punktu widzenia przypadki te mogą sprawiac wrażnie, że nadal sa w stanie hibernacji. Ponieważ rzeczywistość społeczno-ekonomiczna i przestrzenna jest inna, stąd pojęcie pseudohibernacji.

Koncepcja hibernacji małych miast jest autorską próbą eksplikacji przemian małych miast w ujęciu atrybutu funkcji, czasu, terytorium, obowiązującego prawa oraz uwarunkowań społecznych. Idea koncepcji nawiązuje z jednej strony do próby holistycznego spojrzenia na byt małych miast, a czemu służyć ma rozbudowany aparat pojęciowy i eksplikacyjny. Z drugiej strony natomiast uwagę zwrócono na wartość szczegółowych analiz dotyczących faktów związanych z rozwojem i przeobrażeniami małych miast – współcześnie i w przeszłości. Proponowana koncepcja na pewno wymaga jeszcze dalszych udoskonaleń, szczególnie tych, których podstawą będą kolejne badania ścieżek rozwojowych małych miast.